

Veerafwijkingen bij nestjonge Haviken *Accipiter gentilis* veroorzaakt door 'Franse rui'?

Rob G. Bijlsma

In eerdere Takkelingen is ingegaan op de afwijkende veerontwikkeling van enkele haviksjongen op Dijkveld in de omgeving van Assen (Bijlsma *et al.* 1994, Ottens, Jansman & Speelman 1997). Hier zijn diverse reacties op gekomen. Zo vond Roelof Speelman in een encyclopedie over het houden van kooivogels een foto van een papegaai met "Franse rui", een aandoening van de veren die sprekend leek op het veerdefect bij de Haviken. Eenmaal dat spoor volgend werden al snel meer bronnen gevonden. Verder kwamen er reacties van Fridtjof Ziesemer en Uwe Robitzky, die verwezen naar analoge gevallen bij Duitse roofvogels. G.J. van Nie dook informatie uit de diergeneeskundige wereld op.

Franse rui ('French moult')

Franse rui is een veeraandoening die onder pluimvee- en siervogeltelers volop bekend is. Met deze aandoening valt een deel van de vliegveren uit, zodat de vogel niet meer kan vliegen (de Duitsers hebben er een prachtige naam voor: "Hopser-Rennerkrankheit"). Dit gebeurt gewoonlijk kort voor het uitvliegen (Eberth 1984), iets wat ook werd opgemerkt bij de Haviken van Dijkveld (Bijlsma *et al.* 1994, Ottens, Jansman & Speelman 1997).

Over de oorzaak is het laatste woord nog niet gesproken. Voedselgebrek zou een oorzaak kunnen zijn, maar ook een virusinfectie in de ovariën is genoemd als oorzaak (Burger & Gochfeld 1990). In een kolonie Schaarbekken in de Verenigde Staten kwam dit verschijnsel soms vrij massaal voor, om de daaropvolgende jaren weer volledig te zijn verdwenen. Waarom dit verschijnsel zich voordoet, is niet bekend, al zijn er wel verschillende ideeën over. Zo zouden organische en anorganische verontreinigingen een rol kunnen spelen, maar ook virale oorzaken zijn genoemd. De storingen in de veerontwikkeling zouden kunnen zijn ontstaan tijdens de gametogenese, de bevruchting, tijdens de vroege embryonale ontwikkeling of door organogenese tijdens de bebroeding van de eieren. Veel van dergelijke defecten worden nooit geregistreerd omdat ze al vroeg tot afsterven van eieren leiden. Andere defecten werken in op het uitkomen van de eieren en worden uitsluitend vastgesteld indien de eieren worden geopend. Weer andere aandoeningen worden pas op latere leeftijd zichtbaar (Burger & Gochfeld 1990). Eberth (1984) geeft een uitgebreid exposé van de onderzoekingen die tot dan toe zijn gedaan aan vogels met 'Franse rui'. De resultaten van die onderzoekingen bleken zelden eensluidend, niet altijd experimenteel getoetst noch algemeen geldend. Hier ligt een mooi onderzoeksterrein braak voor de veterinaire ingestelde vogelaar. Vogels met 'Franse rui' zijn niet in staat ooit nog een normaal verenkleed te ontwikke-

len, ook niet na een complete ruicyclus te hebben doorlopen. Dit komt overeen met de bevinding van een Havik met vermoedelijk 'Franse rui' in gevangenschap (van Geneijgen, van Nie & de Smid 1995), maar is strijdig met de opmerking van Eberth (1984) die beweert dat uitgevallen veren soms na enkele weken alsnog door nieuwe veren kunnen worden vervangen. Dat laatste lijkt meer op veeruitgooi.

Veeruitgooi ('Pinching off')

In sommige gevallen, zoals na beschadiging van de spoel tijdens de veergroei, wordt de veer aan de basis afgeknepen en valt deze uit. Dit levert een kenmerkend beeld op van een veer met een korte, samengeknepen spoel, soms met wat opgedroogd bloed net boven de afknijpkele (Grünhagen 1988, Robitzky 1996). Het verschijnsel is goed bekend bij roofvogels, maar ook bij deze aandoening is de oorzaak vooralsnog in nevelen gehuld. Het verschijnsel is niet hetzelfde als de hierboven genoemde 'Franse rui', omdat bij de eerstvolgende rui (en soms ook al kort na het uitvallen van de veer) een nieuwe, normale veer wordt aangemaakt.

Summary: Feather anomalies in nestling Goshawks *Accipiter gentilis* caused by French moult?

In previous issues of *De Takkeling* two cases of feather anomalies in a nestling Goshawk from the same nest in different years were described. A review of the literature shows that the defects are most likely caused by French moult, affecting growing flight feathers and causing them to break off. Unlike in "pinching off", thus affected birds are unable to form new feathers, even after completion of a full moult cycle.

Literatuur

- Bijlsma R.G., Speelman R., Ottens H.J., Hasper H. & van Manen W. 1994. Een veerafwijking bij een nestjonge Havik *Accipiter gentilis*. *De Takkeling* 2(3): 38-40.
- Burger J. & Gochfeld M. 1990. The black skimmer: social dynamics of a colonial species. Columbia University Press, New York.
- Eberth U. 1984. Vogelkrankheiten. 3de druk. Schaper, Hannover.
- van Geneijgen P., van Nie G.J. & de Smid T. 1995. Veerafwijking bij nestjonge Havik. *De Takkeling* 3(1): 91.
- Grünhagen H. 1988. Federanomalien bei Greifvögeln. *Greifvögel und Falkneri* 1988: 73-77.
- Ottens H.J., Jansman H. & Speelman R. 1997. Genetische afwijking hoogstwaarschijnlijk andermaal oorzaak van veerafwijking bij nestjonge Havik *Accipiter gentilis*. *De Takkeling* 5(2): 12-16.
- Robitzky U. 1996. Artenhilfsprogramm für den Seeadler *Haliaeetus albicilla* in Schleswig-Holstein. In: Meyburg B.-U. & Chancellor R.D. (eds.), *Eagle Studies*, pp. 73-115. World Working Group on Birds of Prey and Owls, Berlin.

Adres: Doldersummerweg 1, 7983 LD Wapse.